

Naša mapa sveta. Čo čítať? (I)

Keď ľudstvo začalo zapisovať výroky svojich učencov, zbierky zvykov a zákonov a správy o udalostiach, počas ktorých vznikali jednotlivé národy ... zrodilo sa čítanie. Do tej doby sa kultúre - pestovaniu duše - len načúvalo. Iba to, čo si ľudia pamätali, sa ako vzácna mapa sveta, ako pochodeň uprostred tmy odovzdávalo ďalším generáciám.

12.07.2018

Načúvanie je dnes v našom živote stále dôležité: udáva smer nášmu prvému prístupu k reči, utvára ju kým žijeme, a predovšetkým umožňuje dialóg, ktorý je jedným z vlákien tkaniva života. K naozajstnému načúvaniu a rozprávaniu je potrebné čítať. "K dialógu, ak má byť plodný, je potrebné mať čo povedať, čo vyžaduje vnútorné bohatstvo, ktoré sa živí čítaním, osobnou reflexiou, modlitbou a otvorenosťou k spoločnosti." [1] Čítanie má v kultúre svoje nenahraditeľné miesto: spomienkou ľudstva je dnes do značnej miery písané slovo - písmo, ktoré čaká na dialóg s čitateľom.

Venovať pozornosť

Počúvanie a čítanie sú návyky nepostrádateľné pre rozširovanie nášho rozhľadu, ktorý je sám o sebe obmedzený, pre vyzretie nášho výhľadu do budúcnosti, pre

pochoopenie zložitosti a zároveň jednoduchosti skutočnosti ... Oboje predpokladá schopnosť venovať pozornosť. Médiá, sociálne siete a mobilní operátori bojujú o našu pozornosť ako o svoj najcennejší kapitál. Nadmiera lákadiel ľahko rozptýli našu pozornosť, ako tomu býva u ľudí, ktorí sú neustále vyrušovaní. Rozptýlená pozornosť je určite užitočná pre zisk Big Dát a komunikačných gigantov, nás však ochudobňuje, pretože nás vychyluje smerom von a oberá o vnútorný svet. Schopnosť venovať pozornosť jednej veci, jednej knihe, jednému rozhovoru v sebe oproti tejto dynamike rozptyľovania skrýva veľký potenciál.

Skutočná pozornosť je oveľa viac, než starostlivá snaha zapamätať si údaje: umožňuje, aby nás realita, ľudia, udalosti ... zasiahli a prekvapili a aby sa v nás vzťahy vyplývajúce z týchto stretnutí udržali živé. Počúvanie a

čítanie ako spôsob pozornosti
umožňujú duchovný život, a preto
poľudšťuje svet a prispievajú k jeho
zmiereniu s Bohom.

Kto číta a počúva, prehlbuje
skúsenosť s tým, čo prežíva vďaka
procesu zvnútornenia, podobného
procesu, ku ktorému došlo, keď
Nátan prostredníctvom podobenstva
prinútil kráľa Dávida k pokániu. [2]

Legere znamená pôvodne zbierať,
zhromažďovať. Byť naozaj schopný
čítať znamená viac, než vedieť
zapožičiavať slovám hlas: znamená
to byť schopný sa sústrediť, prebývať
v sebe samom, čítať v udalostiach a v
ľuďoch. Veľký dialóg, ktorým je
ľudská kultúra, sa živí týmito
schopnosťami. A napriek tomu aj pre
priemerne vzdelaného človeka
predstavuje zrýchlenie života riziko,
že čítanie zanechá a že pod vplyvom
moderného nárastu polí pozornosti
uplynú týždne a mesiace bez toho,

aby si našiel čas sadnúť si s knihou v ruke. Naša mapa sveta, namiesto toho, aby bola trojrozmerná, sa tak môže scvrknúť na pár úbohých vrstevníc, čím by sa náš dialóg s ostatnými - hoci by mohol získať širokú škálu odtieňov ľudskej a spoločenskej reality - obmedzil len na štyri základné farby, s ktorými sa dá len ťažko prispievať k zlepšeniu sveta.

Svätý Josemaría ľuďom okolo seba vždy odporúčal, aby mali široký rozhľad, a ten rozvíjali, pretože kresťan je niekým, kto je schopný žasnúť, kto je ochotný premýšľať a preverovať vlastné názory, aby mohol všade prinášať evanjelium. Dobré zvolené čítanie - *non legere, sed eligere*, hovorí jedno klasické príslovie - je jedným zo základov tohto apoštolského postoja. ***"Pre teba, ktorý si praješ sformovať si katolícku, univerzálnu mentalitu, uvádzam niekoľko jej***

charakteristík: veľký rozhľad a horlivé štúdium toho, čo je neustále živé v katolíckej ortodoxii; priame a zdravé úsilie - žiadna ľahkomyselnosť - obnoviť tradičné myšlienkové prúdy vo filozofii a v interpretácii histórie; záujem o orientáciu súčasnej vedy a súčasného myslenia; pozitívny a otvorený postoj voči aktuálnej premene sociálnych štruktúr a foriem života. "[3]

Návyk čítať

Pedagógovia a odborníci na výchovu mladých ľudí poukazujú na to, že je ťažké vypestovať si návyk čítať, pokiaľ nebol získaný už v detstve. Často sa tiež potvrdzujú výrazné rozdiely medzi deťmi, ktoré čítajú, a deťmi, ktoré nečítajú takmer vôbec. Tie, ktoré čítajú, sa väčšinou ľahšie vyjadrujú, majú väčšiu schopnosť chápania a lepšie sebapoznanie. Tie, ktoré sa naopak zameriavajú na inú

formu zábavy, môžu mať problémy s dospievaním. Ani nie tak samotné hranie, ako skôr časté hranie videohier napr. spôsobuje, že mladým ľuďom niekedy chýba predstavivosť: ich vnútorný svet spustne a stáva sa závislým na príliš jednoduchých podnetoch takéhoto spôsobu zábavy. Čítanie sa pochopiteľne nemôže podporovať démonizovaním televízie a videohier alebo tým, že ho budeme prezentovať ako morálnu povinnosť; skôr je potrebné do hĺbky pohnúť dušou, prebudiť v nej nadšenie pre príbehy a krásu, zažiť v nej iskru rozumu a vnímavosti.

V každej rodine je dobré zistiť, kto by mohol mať túto úlohu na starosti: otec, matka, starší súrodenec, niektorý zo starých rodičov ... a tiež sa oprieť o prácu učiteľov, vedúcich detských záujmových krúžkov atď. Mladý čitateľ vďaka tejto starostlivosti o vnímavosť sám objaví

svoj vlastný smer zahrňajúci veľké
míľniky svetovej literatúry - každý v
správnom čase - a iné tituly, ktoré
budú korešpondovať s jeho vlastnou
osobnosťou. Táto činnosť, ktorá
nevyžaduje veľa času, ale zato trochu
premýšľania a vytrvalosti, má
rozhodujúci význam. Niekedy bude
potrebné mladým ľuďom pomôcť - a
to aj príkladom - nájsť si chvíľku na
čítanie, aby zakúsili potešenie z
čítania, ale pritom mu nedávali
sebecky prednosť pred konverzáciou
a pred spoločnosťou ľudí. Mnohí z
nás si pravdepodobne ešte
pamätáme na prvé knihy, ktoré sme
dostali, alebo čítali, na príbehy, ktoré
nám v detstve niekto rozprával, na
edície klasických diel alebo na texty
biblických príbehov upravených pre
deti. Možno nám v pamäti utkvela aj
postava učiteľa, ktorý nám pomohol
objaviť poéziu alebo nás nakazil
nadšením pre nejakého spisovateľa.

S nástupom do zamestnania a následným zrýchlením života zistia aj tí, ktorí chápu, ako je čítanie užitočné, že čas, ktorý mu môžu venovať, je príliš krátky. Preto je tak dôležité vedieť si uhájiť chvíľku na čítanie. Možno sa toho nepodarí každý deň veľa, je to však otázka priorít a poriadku, umenie skrátiť menej dôležité činnosti. Šťasti "to nie je čas, čo nám chýba, ale koncentrácia". [4] Je milé, ak môžeme napr. využiť pravidelne sa opakujúce situácie: cesty vlakom, lietadlom, verejnými dopravnými prostriedkami, chvíle čakania a samozrejme chvíle odpočinku. Kto so sebou stále nosí niečo na čítanie, - čo je dnes oveľa jednoduchšie vďaka elektronickým čítačkám, tabletom atď. - môže k čítaniu využiť prekrásne a častokrát nepredvídané chvíľky. Hoci sa súčet niekoľkých málo chvíľ môže javiť ako závlaha po kvapkách, predsa s plynúcimi dňami a mesiacmi vegetácia rastie.

Digitálne technológie tiež uľahčili šírenie zvukových kníh a nahrávok článkov z časopisov a dokonca aj automatického predčítania takmer akéhokoľvek textu. To všetko sú veľmi užitočné pomôcky pre ľudí, ktorí trávia veľa hodín napr. za volantom alebo na nohách alebo sa venujú domácim prácam.

Audioknihy, zvlášť, ak ide o dobré nahrávky, ukazujú, že počúvanie je inou formou čítania, a vracia nás istým spôsobom do doby, kedy sa okolo predčítajúceho zhromažďovala skupina poslucháčov, ktorí sa tešili z daru, ktorého sa im samotným nedostávalo: z umenie čítať.

V záplave kníh

Každoročne vychádza vo svete tisíce kníh, nepočítajúc vedeckú literatúru, ktorá je čím ďalej tým špecializovanejšia. Internet navyše umožňuje prístup, nezriedka bezplatný, k nespočetnému množstvu

komunikačných prostriedkov a informačných a názorových serverov. Vzhľadom k toľkým možnostiam a zjavnému všeobecnému časovému obmedzeniu, je dnes viac ako inokedy aktuálna úvaha sv. Jána Pavla II. : "Vždy som trpel dilemou: Čo čítať? Snažil som sa voliť to najpodstatnejšie. Tlačí sa toľko kníh, ale nie všetky sú hodnotné a užitočné. Treba vedieť si vyberať a tiež sa s niekým o výbere poradiť."
[5]

Čítanie môže byť dobrou zábavou vo chvíľach odpočinku: v tomto smere existuje veľké množstvo kníh. Samozrejme niečo iné je čítanie - možno pokojnejšie a pomalšie - literárnych diel obohacujúcich ducha. Knihy, ktoré vzdelávajú a súčasne zabávajú, majú dlhú tradíciu, ale aj tak sa môže stať, že človek venuje svoj čas výlučne čítaniu oddychovej literatúry. Nejde

o to "čítať veľa", ale čítať - podľa individuálnych schopností a okolností - aj diela filozofické, teologické, literárne, historické, vedecké, umelecké atď., aby sa obohatil náš pohľad na svet. Existuje toľko príbehov, hľadísk a polí vedomostí, ktoré môžu prispievať k nášmu vnútornému rastu, že s trochou trpezlivosti možno vždy nájsť hodnotné knihy, ktoré sa nám môžu páčiť.

Pri výbere je dôležité pamätať na to, že mnohé komunikačné spoločnosti sledujú nakladateľskú činnosť, a keď informujú, dávajú pochopiteľne prednosť nimi vybraným publikáciám, ktoré zodpovedajú ich preferenciám, na úkor iných, možno hodnotnejších kníh vychádzajúcich vo vydavateľstvách, ktoré sú menšie alebo nemajú v tlači, rádiu a televízii také silné zastúpenie. Je preto lepšie nebrať prehnané hodnotenie čerstvo vydaných alebo najpredávanejších

titulov ako záruku kvality. "Sú knihy, na ktorých je chrbát a obal zďaleka to najlepšie," [6] napísal s istou iróniou Charles Dickens. Chcieť sa vždy riadiť najnovšou módou môže mať za následok, že nám uniknú iné zábavnejšie, múdrejšie a nápaditejšie knihy zabudnuté v policiach mestských knižníc alebo našich domovov. Keďže existuje toľko dobrých kníh, ale pritom máme obmedzený čas, oplatí sa starostlivo vyberať a nedať sa zlákať reklamnými ponukami.

Po pozretí priemerného filmu môžeme ľutovať, že sme zbytočne premárnili dve hodiny života, keď však dočítame nejakú knihu, ktorá trebárs aj bola dobrá, ale v podstate nás príliš nezaujala, potom sme premárnili oveľa viac času. Ak nás kniha *nechytí* a nie je žiadny zvláštny dôvod, prečo by sme ju mali čítať, nestojí možno ani za to, aby sme v jej čítaní pokračovali. Čaká na nás

mnoho iných kníh, ktoré nám budú k väčšiemu úžitku. Preskakovanie v čítaní síce môže skrývať netrpezlivosť alebo nesústredenosť, mnohokrát však pomôže objaviť pekné knihy, ktoré nás môžu obohatiť.

Čitateľ, ktorý nahliada do knihy, neuzatvára s autorom žiadnu zmluvu, na základe ktorej by mu bolo zakázané čítať len zbežne, ani sa nezaväzuje, že knihu dočíta až do konca. Sú ľudia, ktorí majú zvyk otvoriť knihu na nejakej ľubovoľnej strane a keď si ich táto strana získa, potom si knihu prečítajú, no ak nie, tak ju odložia. Je dobré dať autorovi šancu, aby upútal našu pozornosť, ale prečo venovať čas niekomu, komu nerozumieme? Ako tomu niekedy u veľkých klasikov býva, môže byť niekedy nesúlad zapríčinený nedostatkom literárnej formácie. Možno bude musieť niektoré dielo počkať v knižnici; za niekoľko

mesiacov alebo aj rokov sa k nemu
buď vrátime, alebo si nájdeme inú
dobrú knihu. V každom prípade nám
celý život nestačí na to, aby sme
prečítali všetky knihy, ktoré sú
považované za klasiku. Aj medzi
nimi, od Aristotela po Shakespeara,
od Cicerona po Molière,
Dostojevského či Chestertona sa
musíme učiť vyberať, rovnako, ako si
vyberáme priateľov: "Akákoľvek
prostá kniha je priateľom, ktorý radí
a potajomky napomína, priateľom,
ktorý sa odmlčí, ak unavuje. "[7]

[1] František. Ap. exh. *Amoris laetitia*
(19. III. 2016), 141.

[2] Pozri 2 Sam 12, 1–19.

[3] *Brázda*, č. 428.

[4] Zagajewski A. *En la belleza ajena*;
Pre-textos: Valencia, 2003, p. 165.

[5] Sv. Jan Pavol II. *Vstaňte, podme!*; Karmelitánské nakladatelství: Praha, 2004, s. 89.

[6] Dickens, Ch. *Oliver Twist*; Odeon: Praha, 1966, s. 130.

[7] Lope de Vega. *La viuda valenciana*; Castalia: Barcelona 2001, p. 104.

pdf | document generated
automatically from [https://
dev.opusdei.org/sk-sk/article/nasa-
mapa-sveta-co-citat-i/](https://dev.opusdei.org/sk-sk/article/nasa-mapa-sveta-co-citat-i/) (07.08.2025)